

Izložene su slike iskaz snažne volje, preplavljenosti bojom i rastom duše. Nije stoga neobično da je izložba *Svjetlo i sjena urbanih prostora* bila vrlo dobro posjećena, a nove se izložbe ovoga mladoga umjetnika očekuju sa zanimanjem.

Tea Nucak

Animafest Zagreb 2014.

Zagreb, 3. – 8. lipnja 2014.

Na svjetskome festivalu animiranoga filma koji se svake dvije godine održava u Zagrebu, dio natjecanja namijenjen je prvenstveno djeci. 24. *Animafest Zagreb 2014.* održan je od 3. do 8. lipnja s podnaslovom *Kratkometražno izdanje*. Glavnu je nagradu osvojio film *Ljubavne igre* korejske autorice Yumi Joung. U konkurenciji filmova za djecu najboljim je proglašen film *Stonoga i žaba* autorice Anne Khmelevskaye (Francuska, 2013., 10'00'') za djecu od 14 godina naviše, a posebna su priznanja žirija dobili filmovi *Moj čudni djed* (Dina Velikovskaya, Rusija, 2012., 8'40''), *Zec i Jelen* (Mađarska, 2013., 16'15'') za djecu od 7 do 10 godina i *Virtualna virtuoznost* (Maja Oschmann i Thomas Stellmach, Njemačka, 2013.) za djecu od 14 godina naviše.

U nastavku se osvrćemo na izabranih pet filmova za djecu od 7 do 10 godina, od kojih su dva prethodno navedena dobila posebno priznanje, a tri su ostala bez nagrada: *Nova vrsta* (Katerina Karhankova, Češka, 2013., 6'18''), *Moja mama je avion* (Julia Aronova, Rusija, 2013., 7') i *Zamka za trolove* (Klaus Morschheuser i Johannes Weiland, Njemačka, 2013., 7'38'').

Nova vrsta kratki je film o dječjemu pronalasku mumificirane kosti u zemlji u dvorištu. Djeca maštaju kome bi mogla pripadati kost neobična oblika i pokušavaju za svoje otkriće zainteresirati odrasle. Čak odlaze u posjet slavnomu arheologu u njegov laboratorij. Međutim, nitko od odraslih nije istinski zainteresiran za čudan pronalazak, nego se samo pretvaraju da ih slušaju. Tako i djeca postaju nezainteresirana za povjeravanje i komunikaciju s odraslima te se povlače u svoj svijet. Maštovitost u zamišljanju životinje koja bi mogla biti vlasnik nađene kosti jedna je od uspješnijih komponenti ovoga filma jer su stvorenja koja djeca zamišljaju zadivljujuća. Na koncu djeca odlaze natrag u park i zakapaju kost sa svim grobnim počastima, gradeći humak. To je, čini se, i završetak njihove volje za istraživanjem. U završnome prizoru vidimo „skeniran“ presjek tla u kojemu je pronađena kost, skriven ljudskom pogledu. Tamo leži čudesan kostur nepoznate životinje koja je mogla biti veliko otkriće. Film se koristi efektima *flash* animacije koji u prvi plan izvlače izraze lica likova, uslojavanje imaginacije i jednostavnost prikaza.

Moj čudni djed govori o ljetovanju unuke koja živi s djedom izumiteljem kojemu baš uvijek i ne polazi za rukom svaki pokus. Zašto je djed tako nespretna, pita se djevojčica svako jutro, dok se srami djeda pred vršnjacima. Osjeća se izdvojenom u društvu zbog „neozbiljnoga“ djeda, jer su djeca sklona i nju smatrati „čudakinjom“. Djed to razumije, pa je tješi i pokazuje beskrajno strpljenje za njezina neraspoloženja, „otresanja“ i jutarnje šutnje. U međuvremenu, kao pravi samozatajni znanstvenik sakuplja predmete iz kuhinje i drugih svakodnevnih mjesta koji bi mu mogli zatrebati za pokuse. Jednoga jutra djedov veliki izum

ugleda svjetlo dana. To je posve neobičan robot – vjetrokaz, skupljač zanimljivoga smeća na plaži i pokretni tobogan – naprava korisna i zabavna, smiješna izgleda i ponašanja, gotovo bi se moglo reći: kućni ljubimac. Ujedno, robot je razlog za ponos pred začuđenom i zadivljenom djecom. Ipak, veselje traje kratko, do početka morske oluje koja pohara plažu, ali i djedov izum. Komadiće razletjeloga uređaja djevojčica i druga djeca skupljaju po pješćanim dinama. Tada je došlo vrijeme da netko utješi ražalošćenoga djeda. U filmu, lutkarskoj animaciji, upotrijebljene su izrazito tople, žive pastelne boje. Zbog toga je opća atmosfera intimna i vedra. Od šumova se najviše čuje kliktanje galebova i zapljuskivanje morskih valova, što u prvi plan dovodi kontemplativnost priče.

Za razliku od prethodnih dvaju filmova, *Moja mama je avion* vrlo je veselo ostvarenje. Animirani film ostvaren živim i svijetlim bojama, zaokružene kompozicije koja nas u početku odvodi u jedan kišni dan u gradu, a na kraju nas tamo i vraća. Protagonist je dječčacić koji nam predstavlja svoju sasvim posebnu mamu. Dječčak nabroja mame „koje su sve vrijedne i dobre“: balerina, tipkačica, sportašica itd., svaka duhovito prikazana u prizorima koji su pravi mali skečevi unutar cjelovite kompozicije filma. Na kraju s ponosom pokazuje i svoju mamu. Ona je zbilja putnički avion, sa ženskom glavom i nogama na kojima su prikopčani kotači, dok su ruke oblikovane u krila. Smjelo leti nebom noseći ljude i poštu, suprotstavljajući se olujama i zračnim turbulencijama. Znakovito je da dječčak leti na njezinim leđima kad god može, pomažući i dijeleći maminu sudbinu. Antropomorfizacija mame-zrakoplova vrlo je duhovita. Na kraju, kad se svlada oluja u zračnim visinama, uz kišne kapi započinje promenade na gradskim ulicama, a mame i njihova djeca nose kišobrane. Dječčak, očigledno pri pogledu na kišu, pomišlja na more, pa nam s ponosom i veseljem predstavlja i svojega tatu: „Moj tata je parobrod!“. Tata je krasan bijeli parobrod s hlačama i cipelama u dubini mora. Svi likovi zrcale vedrinu, sreću i veselje: autori to postižu ne samo bojom i karakterima likova, već i jasnim stavom prema predstavljenome. Uopće je transparentan koloristički pristup životu, makar padala kiša i sijevale oluje, a filmom dominira sjajan umjetnički crtež na tragu stripskoga. Ideja u kojoj dijete predstavlja roditelje kao prometala nije jednoznačna. U očima predškolskoga djeteta roditelji mogu biti slični zaposlenim prometlima jer uvijek nekamo žure, jure, odvoze se i dovoze. Uz to je situacija i amblematična: teško da se parobrod i zrakoplov mogu sresti i ostvariti zajednički život, pa postaje jasno da bi dječčak mogao biti dijete rastavljenih roditelja, što nije nužno jednako tužnomu i neispunjenomu; protagonist je veselo dijete koje voli i mamu i tatu.

Zamka za trolove film je ostvaren plošnom računalnom animacijom gustih boja, i to stvara poteškoće pri percepciji jer se prizori doimaju kao da su svi planovi tapete nalijepljene jedna preko druge. To je loša strana uratka, a ona bolja odnosi se na priču. Djevojčica živi u cirkusu s ocem, latentnim tiraninom. On je krotitelj lavova s čijim se metodama ona ne može složiti, ali ih mora bespogovorno podnositi (primjerice, uvježbavajući lava koji nepomično sjedi na uskome postolju, otac za upozorenje na poslušnost „skida glave“ cvijeću „bičujući“ ga pred svojom kćeri). Djevojčičin je zadatak da u šumi postavlja zamke za medvjeda kojega otac želi u svojem cirkusu. Ona to čini svakoga dana, iako nevoljko. Kada u šumi nabasa na dva nestašna trola, sve se mijenja. Vječno gladni nevaljalci „igraju“ na očiglednu suosjećajnost djevojčice pa se pretvaraju da su se uhvatili u zamku za medvjede kako bi im ona donosila šećernu vatu. Kad otac dozna za trolove, uzima kavez, ali ga kći nadmudri. Sjetivši se da trolovi mrze vodu i pranje, viče u šumi da su kod vode kako bi „uputila“

oca, a oni prestrašeni bježe da se ne bi morali okupati. Otac na kraju pomišlja da su trolovi samo proizvod kćerine mašte, pa se vraća u cirkus neobavljena posla. Film spretno pruža ohrabrujuću poruku djeci, „iza leđa“ odraslima koji se neprihvatljivo ponašaju i zaslužuju da ih se lukavstvom nadmudri. Sukob izostaje i svi su zadovoljni.

Zec i Jelen najuspješniji je animirani film u predstavljenoj skupini. Riječ je o crtežu tušem i lutkarskoj animaciji, a globalna metafora koju postiže služeći se dvjema različitim tehnikama zaista je zadivljujuća. Priča nas smješta u dom dvojice prijatelja, Jelena i Zeca. U prvome dijelu filma likovi su nacrtani, izrazito plošni i nema lutkarske animacije. Njihov se život odvija u crno-bijelome skladu i veselju do trenutka kada se među njima pojavi Rubikova kocka u bojama. Ona utječe na ponašanje Jelena, koji na koncu danima i noćima ne diže pogled s računalnih igrica, ne zamjećujući napore prijatelja Zeca da na sebe ponovno privuče njegovu pozornost. Rubikova kocka prethodila je nastanku računalne zabave i bila je iznimno uspješna (izumio ju je mađarski kipar i profesor arhitekture Ernő Rubik i licencirao 1980., diljem svijeta proglašena je igračkom godine, a prodana je u stotinama milijuna primjeraka). Prijateljstvo između Jelena i Zeca na opasnoj je kušnji jer prvi drugoga više uopće ne zamjećuje, sve do velikoga preokreta – strujni udar ugasi računalo i protrese kuću te katapultira Jelena u treću dimenziju. Od toga trenutka dijelovi animacije na ekranu koji pripadaju Jelenovu svijetu odvijaju se u lutkarskoj trodimenzionalnosti, a dijelovi koji se odnose na Zečev život u crno-bijeloj, crtački izrazito plošnoj dvodimenzionalnosti. To otvara prostor za izvanrednu igru značenjima i duhovito mijenjanje odnosa među likovima. Iako više fizički ne mogu pripadati istomu prostoru, oni vide jedan drugoga jer pripadaju istomu prizoru. U Jelenu se događa emocionalni i intelektualni preokret. On ubrzo postaje duboko svjestan gubitka jer više ne može u potpunosti komunicirati s voljenom osobom. Zato se dosjeti jadu pa izreže Zeca s papirnate pozadine crteža. Na taj se način crtež oslobađa u prostoru, a gledatelj se istodobno kroz izrezanu rupu u papiru uvodi u eksterijer koji okružuje dom naših protagonista. Nakon uzbudljivih događaja uvjetovanih ovim promjenama perspektiva i iznenadnom olujom, film završava scenom sušenja pokisloga Zeca fenom dok za uši visi na sušilu za rublje i „popravkom“ štete uz pomoć gumice i olovke. Najljepša poruka ovoga filma dolazi na kraju: život je, naime, moguće nastaviti tako da oba lika žive u svojim prostornim dimenzijama (nacrtani i trodimenzionalni kuhinjski stol mogu se spojiti u jedan, a kad Zecu nestane soka u čaši Jelen mu može nacrtati novi). Moguć je zajednički život, koliko god se on razlikovao u individualnim percepcijama. Ili možda: živimo s mišlju na one koji su nekamo morali otići (možda i u smrt?), a oni koji su otišli žive s mislima na one koji su ostali. Pitamo se na kraju – koji su koji? Tanka je crta koja ih razdvaja. Pullmanovski rečeno: paralelni svjetovi svugdje su oko nas i utječu na naše živote više negoli mislimo. Na ovaj se način duhovita priča, u početku posve nepretenciozna, širi u metafizičke prostore i prema kraju polako raste u neku vrstu blage utjehe, iako se činilo da je riječ o posve nedužnoj igri animacijskim tehnikama.

Dio programa *Animafesta Zagreb* posvećen filmu za djecu, donosi, dakle, uvid u mnoge svjetske kreativne projekte, stoga ne samo dječja publika, nego i zajednica stručnjaka, profesionalaca i istraživača dječjega filma s radoznavošću očekuje nove filmske smotre u godinama koje dolaze.

Diana Zalar